

PROFESOR DOCTOR DOCENT VIRGIL NIȚULESCU – DRUMUL MEU ÎN ȘTIINȚĂ – CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA 19 APRILIE 1974

Alexandru MARINESCU¹, Matei MARINESCU²

m.marinescu@ch-mazurelle.fr

REZUMEE: *Virgil Nitulescu* (1896–1989) a été un grand nom de la Parasitologie roumaine. Etudiant à la Faculté de Médecine de Jassy, il a été fasciné par la personnalité du professeur *Nicolae Leon*, le fondateur de la parasitologie en Roumanie, qui était titulaire du cours d'Histoire Naturelle Médicale et de Parasitologie. Devenu assistant du professeur *Leon*, il s'est occupé de l'étude approfondie de la maxille du *Culex pipiens*. Il a pratiqué la chirurgie et a travaillé dans le laboratoire de *Constantin Parhon*, dans lequel il a préparé sa thèse sur le sujet «*Contributions à la réaction benzo-colloïdale*», avant de revenir définitivement vers la parasitologie.

Le professeur *Mihai Ciuca*, qui l'appréciait, l'a recommandé pour une bourse de la Fondation Rockefeller qui lui a permis de travailler dans le laboratoire du grand parasitologue *Emile Brumpt* à Paris. Là-bas, il a étudié, avec des résultats brillants, la structure de l'appareil buccal des insectes hématophages. Durant une seconde période de travail parisien, toujours chez le professeur *Brumpt*, il étudie les phlébotomes, découvre des nouvelles espèces, introduit une nouvelle classification du genre *Phlebotoma*, avec des nouveaux sous-genres. En 1932, à 35 ans, il a été nommé professeur de Parasitologie à la Faculté de Médecine de Jassy. Dix ans après, en 1942, il obtient sa mutation à la chaire de Parasitologie de la Faculté de Médecine de Bucarest.

En 1966, il obtient le prix international de parasitologie «*Emile Brumpt*» et on lui rend hommage dans la grande salle de conseil de la Faculté de Médecine de Paris.

---

¹ Dr. în biologie, membru al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

² Psychiatre, C.H.S. G. Mazurelle, 85000, LA ROCHE SUR YON, C.H.U. Bichat-Claude Bernard, 75018 Paris.

Les auteurs présentent le texte inédit de la conférence que le professeur *Virgil Nitulescu* a présenté le 19 avril 1974 au Musée d'Histoire Naturelle «*Grigore Antipa*» de Bucarest, ayant pour titre «Mon chemin dans la science», très intéressante autobiographie de grand parasitologue roumain.

MOTS CLÉS: Nitulescu, Autobiographie, Parasitologie, Phlebotomes, Appareil Buccal, Hématophages

Textul, scris în 1974, deci cu 41 de ani urmă și rămas până astăzi inedit, bănuiesc că are nevoie de câteva explicații.

În toamna lui 1793, Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” a organizat un ciclu de conferințe cu o structură deosebită, intitulat „Drumul meu în biologie”, invitând 15 dintre cei mai mari biologi români din București, Cluj, Târgu-Mureș, Iași, care se evidențiaseră încă din deceniul al treilea al secolului al XX – lea prin lucrările publicate.

Ciclul de conferințe desfășurat în amfiteatrul muzeului, s-a dorit să fie, în fapt, o istorie originală a biologiei românești, prezentată de creatorii ei de primă mărime.

Conferințele, cele 15 expuneri, s-au desfășurat în perioada 18 octombrie 1973 – 14 iunie 1974 și s-au bucurat de un deosebit succes, chiar dacă la unele amfiteatrul nu a fost arhiplin.

Profesorul dr. doc. Virgil Nițulescu a vorbit pe 19 aprilie 1974, expunerea sa fiind urmărită de un public format în majoritate din medici și biologi. Acesta a umplut până la refuz băncile amfiteatrului, scaunele suplimentare, nu puține, s-au dovedit și ele insuficiente așa că mulți auditori au stat în picioare în spațiile laterale ale sălii.

Profesorul Virgil Nițulescu și-a prezentat activitatea științifică, insistând asupra fructuoaselor perioade de lucru la Institutul de Prazitologie din Paris, condus de marele savant Émile Brumpt și unde a putut să lucreze datorită celor două burse Rockfeller, prima obținută datorită recomandărilor profesorului Mihai Ciucă; cea de-a doua la solicitarea lui Émile Brumpt.

Cu multă modestie au fost prezentate și etapele activităților didactice, care l-au condus de la asistent într-un laborator celebru, cel al profesorului Nicolae Leon, la situația de profesor doctor docent la catedrele de parazitologie de la Universitățile din Iași și București.

În expunerea sa de la Muzeul „Grigore Antipa”, profesorul Virgil Nițulescu, spre deosebire de ceilalți conferențieri, a folosit proiecțiile de secțiuni pe lame și desene schematice, pentru ca explicațiile sale asupra structurilor anatomice bucale la insectele sugătoare să poată fi mai bine înțelese.

Evident, profesorul Virgil Nițulescu a spus în conferința sa tot ce se putea spune public în 1974.

Notorietatea internațională era evidențiată și de lucrările și articolele științifice, publicate în reviste de mare faimă și circulație, prezentate pentru public în două vitrine vertical.

Conferința profesorului Nițulescu a fost înregistrată pe bandă magnetică cu un bătrân și bolnav magnetofon Tesla, care ar fi trebuit scos de mult din inventar. Banda a fost depusă la arhiva sonoră a Muzeului.

Organizarea conferinței mi-a dat posibilitatea de a-l cunoaște personal pe marele parazitolog al cărui volum „Elemente de parazitologie”, apărut în 1955, îl folosisem intens în primul an la Facultatea de Biologie.

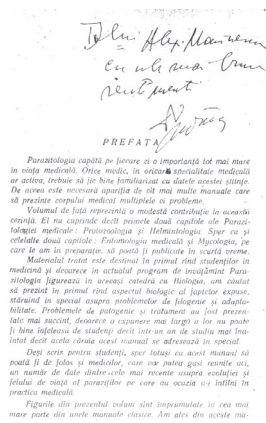
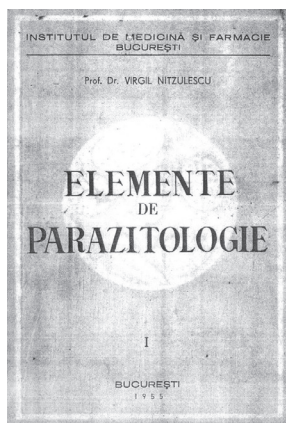

Foto: Coperta cărții „Elemente de parazitologie” de prof. dr. Virgil Nițulescu (stînga) și dedicația pentru dr. Alexandru Marinescu (dreapta)

La câteva zile după conferință, profesorul Virgil Nițulescu a venit la Muzeu pentru a-mi mulțumi pentru ajutorul dat în organizarea conferinței, gest singular la care a adăugat oferirea unei copii dactilografiate a textului conferinței din seara zilei de 19 aprilie 1974.

Nici un alt conferențiar nu a lăsat pentru arhiva Muzeului textul conferinței sale.

Revenind la profesorul Virgil Nițulescu, trebuie să spun că am recitat adesea textul său și îl docotesc esențial pentru înțelegerea evoluției unui tânăr medic care va deveni un mare parazitolog și un profesor de excepție, continuând marea tradiție a savantului profesor Nicolae Leon, fondatorul parazitologiei românești căruia i-a fost asistent și i-a urmat la catedră.

De altfel, a vorbit cu căldură și emoție despre „maestrul său” într-o conferință din 1975, prezentată tot în amfiteatrul Muzeului „Grigore Antipa”.

Încheind ce aveam de spus, mai trebuie să adaig că, recent, am avut bucuria să descopăr, în splendid carte de memorii, cu un titlu cam ciudat („Veșnica mea pomenire”) a profesorului Radu Iftimovici, o descriere emoționantă a ceremoniei de decernare a marelui premiu internațional Émile Brumpt, profesorului roman Virgil Nițulescu în anul 1966.

Profesorul Iftimovici a fost singurul roman prezent în marea sală de consiliu a Facultății de Medicină din Paris ai cărei pereți sunt acoperiți cu superbe tapiserii vechi.

Iată fragmentul aflat la paginile 256–257 ale cărții profesorului Iftimovici:

„În această toamnă pariziană a lui 66, Levaditi junior m-a invitat să particip la o ședință solemn de la Facultatea de Medicină. Mi l-a prezentat în treacăt pe academicianul Robert Debre, un corifeu al pediatriei franceze, tatăl ministrului gaullist al apărării, în funcție pe atunci, care prezida respective ședință. Scopul adunării a zeci de oameni la ședință în acel amfiteatru? Premiul Brumpt acordat unui mare savant, pe care Franța îl recunoștea drept creator de excepție în domeniul parazitologiei, profesorul Virgil Nițulescu de la București.

Am fost cu adevărat emoționat să-l văd pe acel bătrânel pîrpiriu și adus de spate, întruchiparea modestiei, considerat în anii '47–60 „un nimeni în țara sa”, de vreme ce, în 1948, la ordinul lui Traian Săvulescu și al lui. C. I. Parhon, dar și cu complicitatea colegilor Șt. S. Nicolau și Ștefan Milcu, fusese aruncat afară din Academia Română al cărui membru fusese.

După ședința omagială m-am aliniat și eu în șirul de profesori francezi, oameni de știință și cultură, care așteptau să le vină rândul să-i strângă mâna bătrânelului venit de la porțile Orientului.

Când m-am aflat față în față, i-am spus în românește: Mă bucur nespun, domnule profesor. E o zi mare pentru medicina noastră. A tresărit, vădit surprins: Ești român, tinere? Da, domnule profesor. Mă aflu temporar

la Institutul Pasteur. Adun materiale pentru o carte despre Levaditi. Mi-a strâns mâna cu putere.

Mai târziu, La București, l-am vizitat cu stăruință la căsuța lui de pe strada Speranței. Nu trăia decât pentru a-și scrie opera: câteva tratate monumentale de parazitologie, unele în colaborare cu un distins discipol, profesorul Ion Gherman.

Peste ani i-am dedicat un articol din „Viața Medicală” Titlul? „La alde moșulică, veioza e aprinsă” Asta o constatau cu uimire vecinii care din întâmplare se trezeau la 2 noaptea și se uitau spre fereastra lui.”

Onorat Domn Director, Onorate colege, Onorați colegi,

Încep prin a mulțumi domnului Director Dr. BĂCESCU pentru vorbele bune pe care le-a spus despre mine și pentru marea cinste pe care mi-o face socotindu-mă printre oamenii de știință demni de a-și povesti, alături cu atâția distinși cercetători din domeniul biologiei, trecutul științific.

Viața intensă, de muncă asiduă, pe care o ducem cu toții nu mi-a permis de mult să mă aplec asupra trecutului, cu tribulațiile, eșecurile și, uneori, succesele pe care le-am trăit și iată că mi se cere să fac efortul de a-mi arunca privirile îndărăt pentru a schița o autobiografie științifică. Această privire retrospectivă îmi dă prilejul să readuc în minte atâția dintre foștii mei dascăli, cărora le datorez ceea ce sunt astăzi – sau mai exact ceea ce este bun în mine din ceea ce sunt astăzi.

Și e firesc că o asemenea reînnoire de contact cu aceia cărora le datorez nespun de mult să aibă pentru mine efectul pe care-l avea pentru mitologicul Anteus atingerea de sol, care reprezenta întruchiparea mamei sale, Gea, adică o însuflare de puteri noi și necunoscute pentru care îi sunt dator domnului Director.

Așadar, iubite colege și iubiți colegi, pentru a începe cu începutul, m-am născut în orasul Târgul Jiu, unde pe atunci, în 1896, tatăl meu era medic de spital și locuia în spital. Mi-am trecut prima copilărie între zidurile în care atâția suferinzi își cautau o alinare și eu însumi, chiar din al doilea an al vieții am fost atins de o boală foarte gravă, care, din fericire, și datorită excelentelor îngrijiri pe care le-am primit, nu mi-a lăsat nici o urmă.

Mama mea, casnică, punea în îngrijirea copiilor săi un devotement nemărginit, cum nu cred că a mai existat altul la fel.

Îmi aduc aminte cu multă evlavie de figura și impunătoare și binevoitoare a tatălui meu care se pricepea să tămăduiască nu numai suferințele

trupești, dar și pe cele sufletești și multe persoane veneau să-l consulte pentru a obține de la el sfaturi și vorbe bune în nenumăratele necazuri de care se loveau în viața lor.

Eram patru copii. Mai aveam două surori și un frate – ajuns azi Academicianul Jules Nițulescu de la Iași. Părinții mei se străduiau să ne dea o educație cât mai aleasă și pe lângă învățământul oficial de stat, ni s-au adus acasă diferiți profesori pentru deprinderea a diverse arte. Așa am avut un profesor de vioară (dar n-am fost în stare a face prea mari progrese), de pian (așîșderea), de pictură (la care am aratat înclinații ceva mai mari) și de sculptură în lemn la care începusem a face progrese. Împreună cu fratele meu am făcut și exerciții de gazetarie. Scoteam un fel de ziar numai pentru noi – pe care-l intitulaseram *Discobolul* (aruncătorul de discuri), în care consemnam și comentam evenimente mai importante de care luam într-un fel sau altul cunoștință. Ziarul avea ca motto: «*Nulla dies sine linea*».

Am făcut clasele primare și liceul la Bârlad unde tatăl meu ajunsese medicul șef al orașului.

Am avut ca institutor pe *Matei Dobrovici*, unul din cei mai distinși institutori ai generației sale, de la care mi-au rămas cele mai bune amintiri pentru silința pe care și-o dădea să prindem cât mai multe cunoștințe, iar la liceu am avut ca profesor de științe naturale întâi pe profesorul *Fințescu* (transferat, după scurtă vreme, după câte îmi aduc aminte, la Iași). Era un foarte bun profesor, reputat ca deosebit de sever. El pune un preț deosebit pe caietul în care trebuia să reproducem diversele animale și plante la care se refereau lecțiile respective.

În cursul superior l-am avut ca profesor de științe naturale pe *Grigore Iliescu*. Datorez foarte mult acestui distins dascăl care ne-a inoculat gustul pentru studiul istoriei naturale: zoologie, botanică și geologie.

În cursul superior al liceului frecventam o societate științifico-literară a elevilor în care, rând pe rând, expuneam referate și dizertații după lecturile făcute. Profesorul *Iliescu* venea aproape regulat la ședințele noastre și făcea critica celor expuse, învățându-ne să extremem – cum zicea el – miezul din cele citite și completând expunerile cu numeroase date suplimentare care transformau ședințele în noi lecții de un interes deosebit. Îmi aduc aminte și azi cu nespusă plăcere de încântarea pe care ne-o prilejuia lecțiile sale.

M-am înscris la Facultatea de Medicină din Iași în 1914. Am urmat cariera medicală datorită în primul rând faptului că îmi era cea mai familiară. De când ajunseseam în stare să înțeleg ceea ce se petrecea în jurul

meu, am văzut bolnavi venind la tatal meu pentru consultații și de foarte multe ori tatal meu mă lăsa să rămân prezent la asemenea vizite și să aud prin urmare suferințele – dar și bucuriile bolnavilor – carora li se adusesse o ușurare sau vindecarea.

La Facultatea de Medicină am fost, încă din primii ani, influențat de doi profesori. Unul era profesorul de anatomie *Francisc Rainer*, care deschidea larg în fata noastră orizonturile biologiei. În afară de orele de curs ale programei oficiale, profesorul Rainer ne chema la ore benevole în care ne făcea lecturi din «*Introducere în medicina experimentală*» a lui *Claude Bernard*, ne arăta în proiecții rezultatele cercetărilor de embriogeneză ale lui *Roux* și a altor autori, ne expunea diverse alte probleme de biologie generală. Datorz foarte mult profesorului Rainer pentru pasiunea științifică pe care mi-a insuflat-o și cu care ulterior am încercat să adâncesc cât mai mult studiul descoperirilor realizate în biologie.

Profesorul *Rainer* introdusese în învățământul anatomiei metoda reproducerii prin mulate în plastilină a diverselor formații anatomice, în special a oaselor. Și acestei metode – pe nedrept criticată de unii – îi datorz mult pentru dezvoltarea simțului de observație precisă la care tindea. Trebuia să mulăm din memorie oasele și pentru aceasta să fi observat cu precizie o serie de amănunte ca spre exemple valoarea unghiurilor la care – continuate – s-ar întâlni diversele suprafețe, mărimile comparative, modul în care își făceau față și atâtea alte detalii de care ne dădeam seama că scăpaseră observației noastre.

Celălalt profesor, căruia îi datorz însăși cariera mea actuală, a fost profesorul *Nicolae Leon*. El predă cursul de Istoria Naturală Medicală și Parazitologie. În primele lecții ale cursului său și profesorul Leon ne expunea unele probleme de biologie generală, evoluționismul, legea biogenetică fundamentală a lui Haeckel, ereditatea. Punea o deosebită pasiune când ne vorbea de Haeckel care fusese profesorul său la Iena și căruia îi închina și o oră de curs specială în care ne prezenta viața și opera acestui renumit savant.

Dar curând trecea la expunerea parazitologiei care reprezenta partea de căpetenie a cursului său. Profesorul *Leon* care nu era medic, ci naturalist, a intuit că la Facultatea de Medicină, în predarea Istoriei Naturale, accentul trebuie pus pe studiul legăturilor dintre ființele parazite și om, pe parazitologia medicală. El trebuie considerat ca întemeietorul parazitologiei în învățământul nostru medical.

Toate cursurile pe care ni le ținea profesorul *Leon* erau deosebit de vii. Ele aveau darul de a te cuceri. Încadrate de gesturi largi, de o intonație în care nu punea retorism – dar în care vibra o mare putere de convingere, ele erau urmărite de toți studenții cu o atenție încordată. Erau și pe atunci, și au rămas și pentru anii următori, cele mai frumoase cursuri pe care le-am auzit la Facultatea de Medicină din Iași.

Profesorul *Leon* avea încă o calitate, aceea de a se ține sufleteste aproape de studenții săi. Avea în privirile sale tandre duioșia unui părinte și ca un adevărat părinte ne invita acasă la el, ne întreba pe fiecare de viața și gândurile noastre, și ne împrumuta cărți de parazitologie antrenante prin stilul lor și interesul pe care-l deșteptau în noi ca spre exemplu: «*Les parasites inoculateurs de maladies*» a lui *Jules Guiart*, «*Les commensaux et les parasites*» a lui *Van Beneden*, «*Comment les fleurs attirent les insectes*» a lui *Félix Plateau* și altele. Cât de bine mi-au făcut toate aceste cărți! Cum ne deschideau perspective noi și atrăgătoare!

Profesorul *Leon* era un dușman hotărât al «neactivității». Cu cât haz ne vorbea de cei pe care, când îi întrebi «ce mai faci?», îți răspund «iaca, șed și eu», iar atunci când ne vorbea de ardoarea de lucru a lui *Haeckel*, nu uita să ne reamintească modul în care acesta fusese dojenit, ca mic copil, de mama lui atunci când îl surprinsese stând degeaba și uitându-se pe fereastră: «Copilul meu, joacă-te sau lucrează, întrebuințează-ți timpul prețios și nu privi afară pe fereastră».

Există la Facultatea de Medicină o societate a studenților la care mulți dintre noi prezentam referate generale asupra unor lecturi pe care le socoteam mai interesante. Cei mai înaintați în studii prezentau cazuri clinice. Era temerar pentru un student din primii ani de studiu să se prezinte cu expuneri în fața colegilor lui mai înaintați.

Am luat asupra-mi de mai multe ori această îndrăzneală și am prezentat și eu asemenea referate, alegându-mi subiecte de parazitologie. Îmi amintesc că primul referat pe care l-am prezentat expunea teoria lui *Metchnikov* și *Guiart*, teorie după care germenii anumitor boli infecto-contagioase – ca febra tifoidă sau dizenteria – se introduc în organismul nostru prin soluții de continuitate ale mucoasei intestinale provocate de unii viermi paraziți. Un alt referat se raporta la rolul unor insecte sugătoare de sânge în transmiterea malariei.

Și cum era firesc apelam la profesorul *Leon* expunându-i pe scurt ceea ce voiam să prezint și rugându-l să-mi împrumute unele preparate sau

manuale pentru a le arăta la ședințele respective. Prin aceasta legăturile mele cu profesorul Leon deveneau tot mai strânse.

În 1916 a survenit intrarea țării noastre în primul război mondial. Aveam doi ani de medicină și am fost încorporat, conform legii, ca plutonier sanitar. Acei mai în vârstă din domniile voastre își amintesc desigur de tragedia sanitară prin care a trecut țara în cursul acestui război, de epidemiile care au survenit rând pe rând, de febra recurentă, de tifos exantematic, de hepatita epidemică, de gripa așa-zisă «spaniolă», de encefalita letargică. Mulți dintre medici au căzut victima acestor epidemii.

Am început activitatea sanitară mai întâi la un spital de mică chirurgie. Am fost transferat curând la un spital de medicina internă, iar lipsa tot mai mare de medici care se făcea simțită către sfârșitul războiului a determinat să ajung să lucrez ca singurul medic într-un spital mic de medicină internă, eu, care încă nu studiasem la facultate patologia medicală și tot ceea ce știam provenea de la medicii cu care conlucrasem în anii precedenți.

Grea situație, dar și plină de învățăminte, când ești nevoit să te descurci singur. Mi-au fost de mult folos în această situație și ceea ce învățasem la consultațiile tatălui meu, care însă era acum departe, concentrat pe câmpul de luptă.

În tot acest timp nu am uitat totuși nici cele învățate la cursul de Parazitologie și am început să redactez o lucrare de popularizare pe care o intitulasem «*Noțiuni de helmintologie*». Lucrarea mea, pe care m-am grăbit să o prezint și profesorului Leon cu ocazia unor deplasări ale mele la Iași, a fost – socotesc eu – apreciată bine de acesta și cred că în primul rând ei îi datorez faptul că, după terminarea războiului, când eram încă student în anul IV de medicină, am avut surpriza deosebit de plăcută și încurajatoare de a mă vedea numit asistent al laboratorului de parazitologie într-un post nou creat.

Vă închipuiți ce bucurie am avut cu acest prilej. Era pentru mine puțința neașteptată de a intra în învățământ, de a expune și eu studenților probleme de parazitologie, de a-mi perfecționa cunoștințele beneficiind din plin de întreaga bibliotecă, foarte frumoasă, pe care reușise să o adune profesorul Leon, de a fi aproape de acest profesor pe care-l prețuiam și-l iubeam.

Chiar în primul an de asistență am socotit de datoria mea să redactez un curs de lucrări practice, litografiat (care e expus în vitrină) și mi-am

înzecit eforturile pentru a fi la înălțimea încrederii care mi se acordase. Am publicat și câteva lucrări științifice în cei cinci ani cât am ramas asistent al laboratorului de Parazitologie din Iași. Între ele este un studiu amănunțit al maxilei de *Culex pipiens*, studiu în care mă arătam sceptic cu privire la teoria lui *Roubaud* și *Wesenburg Lund* asupra recunoașterii raselor zoofile de țânțari prin denticulația maxilară, teorie care fusese pe atunci acceptată – după părerea mea – cu prea multă ușurință.

De asemenea, am redactat o lucrare în care arătam marea răspândire în țara noastră a trichocefalului, lucrare realizată prin cercetări la morga spitalului Sfântul Spiridon – unde căutam existența viermilor prin disecarea caecumului la un număr mare de cadavre. Lucrarea a fost acceptată și publicată în *Zentralblatt für Bakteriologie und Parasitenkunde*. În alte lucrări am dat o deosebită atenție malformațiilor helminților (tenie și botriocelal).

Dar între timp înaintam în studiile medicale și mi se deschideau noi perspective în viață.

Pe de o parte, am fost numit intern la spitalul «*Maternitatea*», deci căpătam posibilitatea de a mă pregăti în direcția ginecologiei și obstetricii.

Pe de alta parte, o șansă cu totul particulară m-a ajutat să devin secundar suplinitor la secția de chirurgie condusă de profesorul *Paul Anghel*, un adevărat artist în meștesugul chirurgical. Ajunsesem să pot executa operații chirurgicale ușoare ca mâna întâi și secundam pe profesorul Anghel ca mâna a doua în operațiile cele mai grele.

În ultimul an al școlărității medicale a apărut în viața mea un nou profesor care m-a captivat prin cursurile sale, entuziasmul științific și dragostea pe care o arăta tuturor elevilor săi. Era profesorul C.I. Parhon. Vizitarea tot mai frecventă din partea mea a clinicii și laboratorului de la Socola a profesorului Parhon m-a apropiat tot mai mult de această personalitate desăvârșită și m-am decis ca în acest laborator să-mi pregătesc teza de doctorat în medicină – luând ca subiect: *Contribuții la reacția benzo-coloidală*. Această reacție fusese foarte recent introdusă în clinica bolilor nervoase. Nu exista încă o lucrare de ansamblu asupra ei și doream să fiu primul care să facă această prezentare.

Iată cum îmi împărțeam timpul în ultimul an al studiilor medicale: dimineața lucram la spitalul Sfântul Spiridon la clinica chirurgicală. După amiază la Facultatea de Medicină la laboratorul de Parazitologie, iar noaptea, între orele 10 seara și patru dimineața în laboratorul de la Socola al profesorului Parhon, unde îmi preparam teza.

În această teză am adus unele contribuții originale – care au fost foarte bine primite – cum e spre exemplu adăugarea de coloranți pentru a face mai evidentă deosebirea de densitate a precipitatului. Dar spre marea mea mâhnire, cu foarte puțin timp înainte de a-mi susține teza a apărut o monografie semnată de *Guillain, Laroche și Lechelle*, descoperitorii reacției, care împlineau ei înșiși lacuna din literatură. A fost pentru mine prima deziluzie în viața științifică. Nu mai aveam eu prioritatea prezentării în ansamblu a acestei reacții pentru care consultasem o largă literatură.

Dar o dată cu teza școlaritatea mea era terminată. Care era drumul pe care de aici înainte trebuia să merg mai departe? Sănătatea nu mai îmi permitea să continui viața istovitoare de până acum.

Nu am ezitat să renunț la carierele lucrative pe care mi le puteau oferi chirurgia generală sau ginecologia. O voce launtrică mă îndemna de mult să renunț la ele și să mă consacru laboratorului. Îmi venea foarte greu să renunț la tot ce îmi oferea ca posibilități de lucru laboratorul de la Socola în care fusesem așa de mult ajutat cu sfaturi judicioase și în care găseam la profesorul Parhon o pasiune năvalnică de muncă științifică. Dar nu puteam să renunț nici la tot ceea ce până atunci gândisem și sperasem în laboratorul de parazitologie sub vraja personalității covârșitoare a profesorului Leon.

Pentru a realiza ceva temeinic trebuia să mă hotărâsc ca de aici înainte să mă îndrept într-o singură direcție.

Și m-am decis.

Voi rămâne legat definitiv de laboratorul de parazitologie în care mi-am început cariera didactică și științifică și în care făcusem cele mai multe progrese.

Și iată că un nou profesor ilustru apare în viața mea. Era profesorul *Mihai Ciucă* care fusese foarte de curând numit profesor de igiena la Facultatea de Medicină din Iași și care în laboratorul său înființează un cerc de referate pentru asistenții facultații.

Luam, nelipsit, parte la acest cerc, beneficiind de vasta cultură a profesorului *Ciucă* și de larghețea cu care ne-o împărțăsea.

Bacteriologia și igiena nu sunt deloc departe de parazitologie. Dimpotrivă, fac parte din aceeași familie de științe medicale. Bacteriologia era pentru mine o parazitologie mai avansată, în care fuseseră observate mai atent legăturile dintre microb (care nu este decât tot un parazit) și gazda sa.

De aceea totdeauna căutam să văd dacă și întrucât cuceririle bacteriologiei nu se pot aplica și la parazitologie.

Firește, noi, asistenții de la diverse laboratoare aduceam în acest cerc referate din specialitățile noastre și cred ca tocmai faptului că profesorul Ciucă a fost satisfăcut de comportarea mea științifică, de ideile care mă frământau, de felul în care concepeam parazitologia, îi datoresc recomandarea pe care acest profesor mi-a făcut-o pe lângă *Fundația Rockefeller* pentru a-mi acorda o bursă în străinătate.

Am fost, în adevăr, înștiințat că mi s-a acordat această bursă pentru Paris, unde voi studia în laboratorul profesorului *Emile Brumpt*.

Și acum trec la un nou fapt care intervine în viața mea: prietenia cu profesorul *Zotta*.

În acel moment, *Gheorghe Zotta* nu era încă profesor. El venise la Iași de la București, unde lucra la *Institutul Cantacuzino*, pentru a-și trece doctoratul în Științele Naturale sub conducerea profesorului *Borcea*, al cărui elev fusese. Eu avusesem deja ocazia să iau cunoștință de niște lucrări pe care *Zotta* le facuse la Institutul Pasteur din Paris, asupra leptomonadelor de la euforbiacee. Aceste lucrări mă impresionaseră foarte mult – și, când am aflat că autorul lor este în Iași – m-am hotărât să-l cunosc personal pentru a-i mărturisi admirația mea. Lucrul era cum nu se poate mai ușor.

În fiecare după-amiază, *Zotta* venea în laboratorul de Igienă să-l viziteze pe profesorul Ciucă de care era legat printr-o strânsă prietenie. Or, laboratorul de igienă era situat la etajul superior deasupra laboratorului de parazitologie și acei care se duceau acolo trebuiau să treacă prin fața laboratorului în care lucram eu. Nu mi-a fost, deci, greu sa-l opresc într-o bună zi, să mă prezint și să-i mărturisesc cele ce aveam pe suflet.

La rândul sau, *Zotta* m-a întrebat ce anume studiam eu însumi. În acea vreme eu studiam sistematica malofagilor, servindu-mă pentru determinări de cărțile lui *Piaget* și diverse alte lucrări pe care mi le pusese la dispoziție profesorul Leon. *Zotta*, excelent naturalist, s-a aratat doritor să urmărească, alături de mine, identificările de malofagi și din acea zi, foarte adesea, scoborând de la laboratorul de igienă se oprea la laboratorul de Parazitologie în odața mea de lucru și mă ajuta lucrând împreună cu mine. Și nimica nu apropie mai mult pe doi cercetatori decât lucrul făcut împreună.

Și iată că în anul 1925, *Zotta* ajunge profesor de parazitologie la Facultatea de Medicină din București. Fostul șef de lucrări al catedrei de la București – care era doctorul *Dumitru Paulian* – demisionase. Postul de

șef de lucrări era deci liber și profesorul Zotta îmi oferă acest post. Nu am putut refuza avansarea care mi se oferea. Am acceptat.

Primul an petrecut la București ca șef de lucrări a fost foarte greu. Aveam ca sarcină reorganizarea completă – cu mobilier și instrumentar – a laboratorului. Pe lângă aceste treburi gospodărești trebuia să ajut pe profesorul Zotta și la cursuri. Se face atunci un curs de zoologie descriptivă pentru anul I și un curs de parazitologie pentru anul III. Profesorul Zotta și-a ales să expună cursul de Parazitologie și mi-a încredințat mie drept curs pentru anul I, *protozoarele*, curs pe care trebuia să-l pregătesc temeinic folosindu-mă în special de volumele lui Delage și Hérouard, care din fericire existau în biblioteca laboratorului și de alte cărți de zoologie care proveneau din donația făcută laboratorului de soția fostului profesor *Stefan Sihleanu*. Pentru lucrările practice trebuia realizată o colecție de piese și preparate, după modelul aceleia pe care o avusesem la Iași.

Trebuia să-mi continui și activitatea științifică și, ca un omagiu adus noului meu patron, am început să lucrez în domeniul leptomonadelor de la insecte și chiar în acest prim an al activității mele în București am prezentat la Societatea de Biologie (Filiala București) un studiu asupra leptomonadelor de la *Notonecta glauca*.

Dar nu trebuie să uit de bursa care-mi fusese acordată. Profesorul Zotta stăruia să o amân, eu așteptam cu nerăbdare plecarea la Paris și în primăvara anului 1926 – iată-mă-s ajuns la Paris, în laboratorul profesorului *Emile Brumpt*, înarmat cu o scrisoare de recomandare din partea profesorului *Mihai Ciucă*.

Spre norocul meu, în laboratorul profesorului *Brumpt* se afla atunci o întreagă pleiadă de cercetători iluștri.

Se găsea, ca șef al laboratorului, *Maurice Langeron*, autorul celebrului tratat de tehnică microscopică și, în același timp, unul dintre cei mai valoroși micologi.

Se găsea *Charles Joyeux*, profesor agregat, care se specializase în studiul helminților și care, împreună cu *Sicé*, lucra acum la un foarte valoros manual de medicină tropicală.

Se găsea profesorul agregat *Maurice Neveu-Lemaire*, care scrisese un «*précis de parasitologie*» – ajuns la mai multe ediții, dar atunci se ocupa în special de artropodari. Ulterior, a scris o parazitologie în trei mari volume – fiecare dedicat unuia din cele trei prime capitole ale parazitologiei: Protozoologia, Helmintologia și Entomologia.

Se găsea *Fernand Larousse* care se ocupa de colecțiile entomologice ale laboratorului. El a devenit curând după aceea profesor de Parazitologie la Strasbourg.

Se mai găsea *Georges Lavier* – devenit curând după aceea primul profesor de parazitologie tropicală la Facultatea de Medicină din Paris.

Se mai afla, de asemenea, *Jacques Sautet* care, nu mult după aceea, a ajuns profesor la Facultatea de Medicină din Marsilia.

Citez de asemenea pe *Frédéric Coutelen*, de aceeași vârstă cu mine, care avea să ajungă profesor de Parazitologie la Lille și «*last, but not least*» (ultimul, dar nu cel mai puțin important) citez pe *Henri Galliard* care a succedat la catedra profesorului Baumpt la ieșirea la pensie a acestuia.

Ce minunăță pleiadă!

Ce şansă pentru mine să mă gășesc în mijlocul atâtor cercetători care toți și-au înscris numele în mersul înainte al parazitologiei. De la fiecare din ei aveam de folosit atât ca informații științifice și tehnice, cât și ca exemplu de muncă asiduă și rodnică.

Și în fruntea lor se găsea profesorul *Emile Brumpt*, om de un dinamism, de o putere de muncă, de o cultură care, realmente, te uluiau. Avea o energie clocotitoare. Totdeauna când îl vedeam îmi veneau în minte versurile poetului *Verhaeren*:

«*L'homme de cette race tenace
Qui veut après avoir voulu
Encore, encore et encore plus*».

Înalt și drept ca un brad, pășea cu pași largi în lungul și în latul laboratorului, urmărind tot ceea ce se lucra de către cercetătorii laboratorului și în același timp, urmărind personal 3–4 probleme deodată pe care le încredinșase ajutoarelor lui directe, laborantine stipendiate *prin el de catre Fundatia Rockefeller*.

Profesorul *Brumpt* a avut o activitate științifică prodigioasă. El a publicat peste 400 de lucrări valoroase în care s-a ocupat de toate cele patru capitole ale parazitologiei, deși dând o mai mare importanță protozoologiei. A creat și a condus până la sfârșitul vieții revista «*Annales de Parasitologie Humaine et Comparée*».

Mie mi-a arătat multă înțelegere și bunătate, m-a stimulat și m-a încurajat în cercetările mele și mi-a întreținut entuziasmul la lucru prin însuși exemplul lui personal de entuziasm și totală abnegație. Când am intrat eu în laborator se ocupa în special de existența unei specii amibiene

noi pe care o denumise «*Entamoeba dispar*» și pentru a observa reacțiile deosebite pe care le manifesta *pisica tânara la cele doua specii de amibe: E. histolitica, specia veche binez cunoscuta si E.dispar* –specia nouă, cumpara mereu din piață pui de pisica pe care-i aducea singur în servietă dimineața, când venea în laborator.

În mijlocul atâtor oameni, care toți munceau, munceam și eu, cu atât mai mult zel cu cât aveam atâtea de observat, de cercetat personal și de învățat. Îmi dădeam seama câte lacune aveam încă de completat, câte tehnici noi de apropiat, ce literatură vastă îmi oferea extraordinara bibliotecă a laboratorului în care se găseau, admirabil ordonate, mii de tirés-à-part sosite de la diferiți cercetători din toate colțurile lumii. Activitatea mea se desfășura în două direcții:

– Pe de o parte, o întregire a cunoștințelor mele în întreaga parazitologie, folosind biblioteca, sfaturile și încurajările fiecăruia din pleiada de cercetători pe care am aratat-o mai sus.

– Pe de altă parte, trebuia să urmăresc și eu unele cercetări personale prin care, luând exemplul celorlalți, să încerc a aduce și eu o contribuție personală cât de mică.

De dimineață de la orele 7h30 fără întrerupere până seara târziu – cu excepția unei jumătăți de ora la prânz – în care mă repezeam la un restaurant «à prix fixe» din preajma Facultății pentru a mânca repede și sumar, eram tot timpul la lucru în laborator sau în bibliotecă.

Când la orele 8 dimineața intra «patronul» în laborator, eu eram deja instalat la masa mea de lucru. Seara el pleca pe la orele 7. Eu ramâneam încă până la orele 8h30–9, când avea loc rondul de veghe al portarului care mă ruga politicos să plec acasă.

Un profesor din București – azi dispărut – (și de aceea nu-i citez numele), într-un raport redactat în intenția de a denigra activitatea mea de la Paris, scia ca eu am produs lucrări la Paris numai sub «inspirația» primită de-a gata acolo, ca n-am fost capabil să urmez un drum propriu.

Nimic mai puțin adevărat.

Prima serie de cercetări pe care le-am realizat la Paris se raporta la structura aparatului bucal al insectelor înțepătoare și sugătoare de sânge. Ori eu începusem a mă interesa de problema structurii aparatului bucal al insectelor hematofage încă de pe când lucram la Iași cu profesorul Leon. La Iași, am realizat primele disecții de trompa de insecte și publicasem deja o lucrare asupra denticulației maxilelor de *Culex*, de

care am vorbit mai sus. Ceea ce am căpătat la Paris a fost convingerea (pe care mi-am făcut-o urmărind vasta bibliotecă a laboratorului) că o imensă confuzie domnește în această problemă în care mulți autori, chiar notorii, au reprodus, în tratatele lor, fără de a le fi verificat, unele teorii și unele figuri necorespunzătoare, moștenite de la autori anteriori.

Mi-a apărut deci necesară o revizuire a întregii probleme, dusă cu muncă proprie.

Vă mărturisesc că de la bun început lucrarea nu îmi apărea deloc usoară. Era în adevăr vorba de structuri foarte fine și de piese chitinoase foarte dure care se puteau deplasa ușor la secționare. Era nevoie în același timp de o orientare cât mai perfectă a planului de secționare.

Grea sau ușoară, lucrarea trebuia făcută. Un vestit comandant spunea: „*Il n'est pas besoin d'espérer pour entreprendre, ni de réussir pour persévérer*».

La fel am socotit și eu și fără a ține seamă de dificultățile inerente, am perseverat luând rând pe rând în studiu diversele familii de insecte, fără de a mă lăsa influențat, într-un fel sau în altul, de nimic din ceea ce se scrisese mai înainte asupra fiecăruia dintre ele.

Rezultatul a fost că am găsit, așa cum mă așteptam, multe erori strecurate în manualele clasice.

Nu numai că nu era vorba în această activitate științifică de o «inspirație» de la Paris, dar tocmai dimpotrivă, însuși profesorul Brumpt a rămas surprins în primul moment de concluziile la care ajunsesem eu.

Mi-amintesc cum într-o seară am ieșit de la laborator mai devreme ca de obicei. Am ieșit odată cu profesorul Brumpt și l-am însoțit în drumul spre casă, o bucată de drum. Eram împreună pe bulevardul Saint Michel («*Boul Miche*», cum îi ziceau parizienii) când îi comunic profesorului ca am observat la mai multe grupe de insecte interpunerea mandibulelor între epifaringe (dublat deasupra de labru) și între hipofaringe.

El s-a oprit pe loc, m-a măsurat din cap până-n picioare și mi-a ripostat:

„*Qu'est-ce que vous chantez là?*”

Adăugând imediat: «e vorba probabil de o alunecare a pieselor în timpul secționării”. Eu m-am angajat să-i arăt chiar în ziua următoare preparatele mele.

A doua zi a venit special ca să le examineze, le-a examinat îndelung cu o deosebită atenție și spre marea mea bucurie mi-a declarat că s-a convins de justetea observațiilor mele și că această problemă trebuie ținută din scurt.

Pentru a face mai ușor de urmărit problema și pentru acei colegi din sală care sunt medici și mai puțin inițiați în zoologia descriptivă și care îmi fac cinstea să mă audieze, să-mi fie permis să prezint în proiecții câteva imagini reprezentând desene la camera clară după propriile mele preparate microscopice.

Trompa înțepătoare și sugătoare de sânge la o serie de insecte diptere (țânțari, flebotomi, simuliide, tabanide) se compune din 6 piese înțepătoare dintre care două nepereche și patru reprezentând o pereche de mandibule și una de maxile. Iată-le în prezentul desen schematic. Sus e o secțiune sagitală pe care se văd bine piesele nepereche, care, fiind mediane, se află în planul sagital (fig. 1)³.

În partea superioară avem labrul – epifaringe care continuă respectiv peretele superior al capului (labrulă și peretele superior al faringelui (epifaringe).

Dedesubt avem hipofaringele care continuă înaintea peretele inferior al faringelui.

Lateral, de-o parte și de alta a planului sagital – și de aceea sunt reprezentate prin linii punctuate – se află cele două mandibule (mai sus) și cele două maxile (mai jos).

În figura de jos se găsesc aceleași piese în secțiunea transversală a trompei (fig. 2). Toate sunt adăpostite în buza inferioară, care, ca un uluc, continuă înaintea peretele inferior al capului.

După cum foarte ușor vă puteți da seama din aceasta schemă, o dată cu labrul – epifaringe continuă prin epifaringe peretele superior al faringelui, iar hipofaringele continuă peretele inferior al faringelui, era firesc ca aceste două piese, opunându-se una celeilalte să alcătuiască canalul alimentar al trompei care e o continuare înaintată a faringelui, adică acel canal prin care, sângele supt urcă din plagă și este introdus prin faringe în stomacul insectei.

Hipofaringele are și rolul de a transporta printr-un canal care îl străbate în tot lungul lui, saliva secretată de către glandele salivare și care trebuie să patrundă până în fundul plăgii.

În realitate, această concepție a unui canal alimentar labrohipofaringian – în care au crezut mulți cercetători în trecut – nu se realizează în practică decât atunci când mandibulele lipsesc, așa cum e spre exemplu cazul la flebotomii masculi.

3 Figurile nu sunt reproduse în text (N. Red.)

Mandibulele, cele doua piese laterale superioare, atunci când există, se lătesc mult și pătrund în câmpul median pentru a se interpune între epifaringe și hipofaringe și a constitui ele planșeul canalului alimentar, care devine, deci, labromandibular.

Iată spre exemplu o secțiune transversală prin trompa unui flebotom femel (fig. 3) în care apare limpede această situație de fapt.

Dar rămân oare mandibulele în această poziție și în cursul sugerii de sânge? Până într-atâta erau unii zoologi de convingși că în trompa canalul alimentar are ca plafon epifaringele și ca planșeu hipofaringele încât, chiar și atunci când observaseră interpunerea mandibulelor în trompa în repaus, își imaginau că în momentul sugerii de sânge, cele două mandibule se dau la o parte pentru a lăsa hipofaringelui posibilitatea de a se opune epifaringelui.

Să-mi fie permis să deschid aici o paranteza pentru a vă povesti un amănunt caracteristic. Profesorul *Adler*, de la laboratorul de parazitologie din Ierusalim, era și el convins că mandibulele nu rămân între epifaringe și hipofaringe decât în poziția de repaus a insectei, iar în timpul sugerii de sânge, se îndepartează în laturi. La fel gândise și *Grassi* în Italia.

Profesorul *Brumpt* prețuia foarte mult pe *Adler*. Profitând de ocazia unei vizite pe care acest savant o făcea în laboratorul de parazitologie de la Paris, n-am ezitat să-l abordez, să mă prezint și să-i spun că după părerea mea, se înșeală. Și pentru a-i dovedi aceasta, i-am prezentat piesele bucale ale flebotomului – decupate de mine în carton – și i-am demonstrat imposibilitatea mecanică a mandibulelor de a se da la o parte în timpul sugerii din cauza configurației lor anatomice și a musculaturii care le pune în mișcare.

Rezultatul acestei discuții a fost ca am reușit să-l conving pe profesorul *Adler* care mi-a declarat: «*Vous avez juste*», ceea ce voia să traducă expresia engleza «*You are right*». La rândul meu, i-am replicat «*Sunt fericit ca v-am putut convinge. Imi rămâne acum să va rog a-i comunica și patronului meu noua dumneavoastră convingere*». Ceea ce prof. *Adler* nu a ezitat să facă.

Să trecem mai departe. Iată o a 2-a secțiune de trompă asemănătoare. Este prin trompa unei femele de *Culicoides*. Se vede aceeași interpunere a mandibulelor între epifaringe și hipofaringe. Și spre meritul spu, trebuie să adaug că profesorul *Leon* vazuse și el și publicase această situație a pieselor bucale la *Culicoides*.

Dar elementul nou care apare în această secțiune și care merită a fi subliniat e că între mandibule și hipofaringe intervine o modalitate de

angrenaj – al cărui rol e tocmai acela de a se opune lunecării în laturi a mandibulelor. Un al doilea element important e că la *Culicoides*, tubul salivar care la flebotom străbătea în tot lungul lui hipofaringele e redus la un simplu jgheab deschis în partea sa superioară, așa încât mandibulelor le revine și rolul de a realiza peretele superior al canalului salivar.

Să trecem acum mai departe.

Există unele familii de insecte hematofage la care mandibulele încep un joc de alunecare una pe alta, care tinde să le scoată din planul sagital. Așa e cazul la *tabanide* (fig. 4). Dar tocmai pentru că în alunecarea lor, mandibulele să nu iasă din planul median, există și aici un aparat de angrenaj, de data aceasta între mandibule și muchiile externe ale labrului.

Acest joc de alunecare a mandibulelor e și mai pronunțat la simulide (fig. 5). La aceste insecte aparatul de angrenaj labromandibular apare și mai evident sub forma a doua tuberozități pe fața superioară a mandibulelor care se angrenează cu labrul-epifaringe.

La *simulide* ca și la *Culicoides*, canalul salivar al hipofaringelui e redus pe o bună porțiune la un simplu jgheab și pentru ca acest jgheab să devină un tub complet, tot mandibulele vor fi acelea care își vor lua rolul de a constitui plafonul canalului salivar.

Există însă alte insecte, cum sunt *afanipterele* (purecii), la care în trompă lipsește una dintre cele două piese nepereche și, în consecință, trompa, în loc de a avea 6 stilete, are numai 5. S-a discutat de numeroși autori omologarea unicului stilet nepereche ramas. *Packard, Landois, Wagner sau Shipley*, îl considerau ca un hipofaringe. *Jourdain* îl descria ca o prelungire anterioară tubulară a faringelui în întregime (adică atât al peretelui superior cât și a celui inferior al faringelui) și dădea acestei piese numele nou de *siringostom*. Dar toți acești autori considerau în consecință că aparatul bucal al puricelui, e alcătuit după un plan cu totul deosebit de acela al insectelor cu trompa hexachetă pe care le-am arătat mai sus.

Pentru cine însă își dă seama (așa cum apare foarte evident pe secțiunea sagitală) (fig. 6) că stiletul median din trompa puricelui nu este altceva decât un labru-epifaringe, fără nici un rol în transmiterea salivei, trompa de la purice nu mai apare așa deosebită. Este, în realitate, vorba de același tip structural în care însă mandibulele au evoluat în alunecarea lor laterală până la a deveni verticale. Extremitățile lor superioare cuprind între ele labrul-epifaringe cu care se angrenează solid (deci o altă

modalitate de angrenaj labromandibular) și continuă să formeze canalul alimentar împreună cu epifaringele.

Cât despre canalul salivar, mandibulele care și la parte din insectele studiate anterior (*Culicoides*, *Simulium*) luau parte în constituirea acestui canal, alcătuiindu-i plafonul, îl constituie la purice în exclusivitate prin alăturarea extremităților lor inferioare, fiecare prevăzută cu un șanț semicircular. Ele înlocuiesc, deci, în întregime hipofaringele care la purice, lipsește (fig. 7).

La următorul grup de insecte, *hemipterele* (cum e spre exemplu ploșnița de pat / *Cimex lectularius*) dispare dintre stiletele înțepătoare și labrul-epifaringe, a 2-a piesă nepereche. Nu rămân prezente în ulucul labial decât piesele pereche: mandibulele și maxilele. Și de data aceasta, unii autori au crezut că la hemiptere structura aparatului bucal e cu totul deosebită, că reprezintă un tip aparte. Or acești autori se înșeală. Ei au omologat greșit cele doua perechi de piese.

În realitate, în trompa hemipterelor se găsește o pereche de piese care-și fac față și care delimitează două canale: canalul alimentar și cel salivar, iar de o parte și de alta a acestor piese interne se găsesc alte doua piese – reprezentând perechea a doua, piesele externe, care nu au nici o legătură cu canalele de mai sus. Or, noi am aratat pe secțiuni în serie că piesele interne trebuie omologate cu mandibulele și nu cu maxilele. În cazul acesta, ca și la purice, așa și la ploșniță, mandibulele verticalizate sunt piesele care alcătuiesc în partea lor superioară, canalul alimentar, dar, pe când, la purice există încă labrul-epifaringe și îl alcătuiu împreună cu acesta, la ploșniță îl alcătuiesc în exclusivitate. Și la fel ca la purice, mandibulele prezintă în partea lor inferioară câte un jgheab semicircular prin care alcătuiesc în exclusivitate canalul salivar.

În trompa propriu-zisă, la cele mai multe hemiptere se observă bine cum piesele interne sunt situate pe un plan superior celor externe, reprezentând ceea ce *Bürmeister* denumea «*setae superiores*» (fig. 8,9). Dar după cum se știe atât mandibulele cât și maxilele la hemiptere se prelungesc mult în partea lor proximală, în capul insectei, divergând în laturi, în evantai. În această prelungire proximală, ele pot îmbraca în poziția unei perechi față de cealaltă, un aspect opus, adică piesele externe ajung să se situeze mai sus față cu cele interne, și cred ca aceasta e cauza erorii de omologare făcută de unii autori.

Poziția superioară a pieselor externe pe secțiunile transversale proximale constituie o simplă iluzie. În adevăr, poziția lor respectivă nu trebuie

sa fie apreciată în raport cu o axă orizontală, ci în raport cu planul pe care ele evoluează în divergența lor. Or, secțiunile în serie în această regiune proximală ne arată că atât piesele interne cât și cele externe evoluează pe planuri semicirculare concentrice cu planul peretelui inferior al faringelui, dar planul semicircular pe care evoluează piesele interne e totdeauna superior aceluia pe care evoluează piesele externe (fig. 10).

Toate faptele arătate mai sus fuseseră ele văzute înainte și de alți autori? Dacă ne referim separat, la diversele grupe de insecte, multe fuseseră văzute. *Portchinski*, spre exemplu, văzuse din 1906, la *Tabanidae* interpunerea mandibulelor între epi- și hipofaringe. Altele fuseseră văzute corect pe secțiuni, dar nu fuseseră înțelese în funcționalitatea lor (așa făcuseră *Grassi* sau *Adler*), *Patton* și *Cragg* considerau just piesele interne din trocarul ploșniței ca mandibule; atâția alți autori de seamă le considerau însă ca maxile. Pe lângă aceste divergențe de opinii, nimeni însă nu facuse încă, până atunci, o privire de ansamblu, o revizie generală a tuturor grupelor și nu arătase unitatea de organizare a aparatului bucal la toate insectele hematofage, și nu remarcase că factorul esențial în trompa acestor insecte, care face legătura între toate grupele (în aparență disparate) e deținut de mandibule.

Ciocnirile științifice între cercetători animați de dorința căutării adevărului sunt firești, și nu odată am fost nevoit, în lucrările mele, să afirm existența de fapte și de situații deosebite de cele afirmate de cercetători eminenti și de care mă simțeam legat sufletește. Pornisem la studiul aparatului bucal sub îndemnul profesorului *Leon* de la Iași, dar nu întotdeauna părerile mele au fost în concordanță cu ale sale și când am observat faptul, nu am ezitat să i-l spun. Și la fel, nu am ezitat să arăt unele fapte care se opuneau celor publicate chiar de unii profesori prezenți în laboratorul de la Paris în care lucram acum și pentru care purtam un respect deosebit, cum erau profesorii *Neveu-Lemaire* sau *Larrouse*. Nu am practicat niciodată acel «*Jurare in verba magistri!*».

Dacă te straduiești în știință, dacă preferi această străduință plăcerilor de altă natură pe care ți le poate oferi viața, o faci sub fascinația adevărului și nu este posibil - văzând adevărul - să nu-l prezinți așa cum este el: «*Amicus Plato sed magis amica veritas*». Adevărații oameni de știință înțeleg acest lucru și așa l-au înțeles și aceia pe care – pentru un fapt sau altul reieșit din propriile mele observații – i-am contrazis, fără a-mi pierde nici stima, nici dragostea lor.

Concluziile la care ajungeam în studiul structurii aparatului bucal al insectelor sugătoare de sânge au fost publicate rând pe rând în «*Comptes-rendus de la Société de Biologie*» din Paris și în «*Bulletin de la Société de Pathologie Exotique*» din Paris, iar concluzia generală asupra rolului mandibulelor în trompa acestor insecte a constituit o comunicare pe care am trimis-o în Argentina la o importantă reuniune de Parazitologie sub președinția profesorului *Salvador Mazza* «*Sexta Reunion de la Sociedad Argentina de patologia regional del Norte*», septembrie-octombrie 1930.

Autorii francezi în mijlocul cărora am lucrat și care au putut examina piesă cu piesă multiplele secțiuni de aparate bucale, pe care le-am făcut, mi-au dat în totul dreptate și atât profesorul *Brumpt* în ultimele ediții ale manualului sau de parazitologie, cât și Neveu-Lemaire în manualul său de *Entomologie medicala* din 1936 au reprodus multe din figurile existente în studiile mele. Numele meu e citat de peste 20 de ori în acest manual.

Au trecut de atunci mulți ani – când, în 1959 (deci după 30 de ani), ca un ecou al discuțiilor ce fuseseră purtate în 1930, apare în «*Annales de Parasitologie*», un articol publicat de *P.Grenier*, șeful serviciului de entomologie de la Institutul Pasteur din Paris, care reia din nou aceeași problemă și din nou îmi dă dreptate reproducând numeroase din concluziile și figurile mele.

Dar să trec și la celelate cercetări întreprinse de mine la Laboratorul de Parazitologie din Paris.

În același timp cu structura trompei insectelor hematofage, am acordat o deosebită atenție și pompei salivare la diferite familii de diptere, un alt subiect pe care mi-l sugerase unele lucrări ale profesorului Leon. Și în această privință, literatura consultată aducea fie date insuficiente, fie chiar date eronate. Într-o nouă serie de publicații făcute în *Buletinul Societatii de Patologie Exotica* din Paris, am arătat amănunțit și modul de funcționare a acestui organ, așa cum apărea pe propriile mele secțiuni microscopice.

Proiectez imaginea secțiunilor sagitale făcute de mine prin pompa salivară a *simulidelor*, a *psihodidelor* (fig. 11), a *tabanidelor* (fig. 12), a lui *Culicoides pulicaris*, precum și aceea mai complicată a *Culicidelor* (fig. 13). Se vede bine canalul salivar aferent, precum și musculatura care pune în funcție pompa și care de altă parte se insera pe faringe.

Întors în țară după aproape doi ani de lucru intens la Paris, m-am prezentat la examenul de abilitare ca docent în Parazitologie, examen în al cărui juriu am avut ca președinte pe profesorul *I. Cantacuzino*, iar ca membri în Comisie pe profesorii *N. Leon*, *G. Zotta*, *M. Ciucă*, *Proca* și *Manicatide*.

Ca teza de docență prezentam o sinteză a cercetărilor mele asupra aparatului bucal și pompei salivare la insectele înțepătoare și sugătoare de sânge. Am obținut docența cu mențiunea «*magna cum laude*», iar teza mea a fost premiată de *Academia Româna* cu premiul *Adamaki* pe baza raportului alcătuit de profesorul *Dimitrie Voinov*. Raportul din 1929 a acestui savant zoologist nota între altele. Citez:

«Pe baza observațiilor preparațiilor microscopice, autorul ajunge la o concluzie generală care se deosebește de aceea a multor specialiști străini»... «Canalul alimentar al trompei nu-i constituit din epifaringe și hipofaringe cum se admite în general, ci din epifaringe și mandibule»... «Cu toată variația tipurilor bucale existente... care sunt destul de bine puse în evidența de autor»... «Autorul arată nu numai ca este la curent cu cercetările mai noi care au fost facute în aceasta chestiune, dar a ajuns să aibă în unele privințe păreri personale pe care le prezintă și le sprijină pe propriile observații cu destulă putere de convingere...» «Această publicație merită să fie distinsă prin acordarea premiului *Adamaki*». Închei citatul.

Acest raport semnat de *Dimitrie Voinov* însemna recunoașterea justeții concluziilor mele de la Paris și de cel mai autorizat for științific al nostru.

A doua etapa de lucru la Paris. Îmi reluasem serviciul de șef de lucrări în laboratorul de Parazitologie de la Facultatea de Medicină din București, când întâmplarea face să capturez – chiar în locuința mea – un flebotom. Cercetări adecvate mi-au permis să găsesc biotopul în care se dezvoltase și în care am capturat ulterior mai multe exemplare. Toate aparțineau varietății «*longiductus*» a speciei «*Chinensis*». Aceasta specie era pentru prima oară întâlnită în țara noastră. Am publicat concluziile mele în «*Comptes rendus de la Société de Biologie*» din Paris și în revista «*Annales de Parasitologie*», în care am facut o descriere amănunțită a exemplarelor găsite.

Prin aceste exemplare găsite întâmplător acasă la mine, am intrat într-o nouă serie de preocupări entomologice – de data aceasta, de sistematică. Din puțina literatură pe care am putut-o consulta la București, mi-am dat seama că aceste insecte, de un mare interes medical, ar merita să fie mai bine cunoscute. Pentru o mai bună cunoaștere a lor aveam nevoie pe de o parte de o literatură cât mai bogată (mai multă decât se putea gasi la noi) și, pe de alta parte, de material entomologic reprezentat de flebotomi aparținând la specii cunoscute și care-mi lipseau totalmente. Exista o colecție de flebotomi în laboratorul de Parazitologie de la Paris în

care lucrasem – și căreia atunci nu-i dădusem destulă atenție fiind ocupat în altă direcție. Am simțit nevoia de a mă dedica acestei probleme și în consecință doream să plec din nou la Paris. M-am izbit însă de o mare opoziție din partea profesorului Zotta, care îmi obiecta ca are nevoie de mine la București. În discuțiile tot mai vii care interveneau între mine și profesorul Zotta pe această temă, a intervenit și profesorul *Cantacuzino* care mă cheamă la el și îmi spune pe un ton foarte aspru ca trebuie să rămân în București.

Probabil ca s-a întipărit pe figura mea atâta disperare la auzul acestor vorbe, care echivalau cu un ordin, încât profesorul *Cantacuzino* a fost înduioșat. Parcă-l văd cu câtă bunătate în priviri m-a rechemat lângă el – atunci când pusesem mâna pe clanță pentru a părăsi camera – și cu un ton deosebit de blajin mi-a spus: «*Te înțeleg. Înțeleg cât de mult ții să pleci. Vei pleca.*».

Și în adevăr, pe baza intervenției acestui admirabil profesor, am reușit să plec a doua oară la Paris. De data aceasta nu mai aveam nici o bursă, și fondurile de carte dispuneam erau foarte mici. Cum și cât voi putea să mă mențin acolo?

După câteva săptămâni de privațiuni, profesorul Brumpt a reușit să-mi obțină o nouă bursă *Rockefeller* pe 6 luni – prelungită apoi la nouă luni – după care am fost angajat ca diurnist la laborator pentru a ajuta la lucrările practice și am fost numit apoi «*assistant étranger*» al laboratorului de Parazitologie. Nu voi uita niciodată câtă mărinimie și câtă simpatie mi-a arătat profesorul Brumpt în aceste împrejurări.

În felul acesta – luptând cu multe greutateți materiale- am făcut la Paris – în acest al doilea stagiul de lucru – studiul flebotomilor. Muncind cu asiduitate, am reușit în aproape doi ani de cercetări minuțioase pe un material de studiu trimis din diferitele colțuri ale lumii, să-mi creez la Paris o oarecare buna reputație de entomologist și cunoscător al grupului flebotomilor. Am primit încurajări și material de lucru și de la profesorul *Roubaud*, șeful secției de entomologie de la Institutul Pasteur din Paris, care a cerut și a obținut votarea mea ca membru corespondent al *Societății de Patologie Exotică*, iar profesorul Brumpt mi-a încredințat păstrarea tuturor colecțiilor de entomologie ale laboratorului în locul lui *Larrousse*, devenit profesor de Parazitologie la Strasbourg.

Cercetările mele asupra flebotomilor m-au dus la descoperirea a 6 specii noi și anume speciile: *P.demeijerei*, *P.langeroni*, *P.longicuspis*, *P. saneri*, *P. gomezi* și *P. larroussei* (penultima din aceste 6 specii noi a fost studiată

împreună cu *H. Galliard*, iar ultima împreună cu doctorul *Langeron*, care urmăreau cu un deosebit interes munca mea). Tot în colaborare cu doctorul *Langeron* am făcut o revizie a colecției de flebotomi de la *Muzeul National de Istorie Naturala* de la Paris, rectificând mai multe determinări vechi care nu erau corespunzătoare.

Proiectez principalele caractere diferențiale ale celor 6 specii găsite.

În sfârșit, am realizat ca o încheiere a acestor cercetări o nouă clasificare a genului *Phlebotomus*, în care am introdus mai multe subgenuri noi, clasificare care a fost aprobată și reprodusă integral atât de profesorul *Brumpt* în manualul său de parazitologie (ultima ediție, 1949, pagina 1436), cât și de *Neveu-Lemaire* în tratatul sau de entomologie (pagina 1062).

Cea mai mare satisfacție am avut-o însă cu privire la cercetările întreprinse asupra flebotomilor, atunci când *A. da Costa Lima*, un entomologist brazilian, a dat unui flebotom din Brazilia numele meu: *Phlebotomus nitulescui* «pe care- zice el- îl numesc așa ca un omagiu pe care îl aduc acestui distins coleg», iar un an mai târziu savantul parazitolog iugoslav *Tch. Simitch* dă și el unui flebotom pe care-l considera ca o varietate nouă a lui *P. perniciosus*, numele de «*varietas nitulescui*» «ca omagiu autorului care a contribuit așa de mult la studiul flebotomilor».

În timpul celor două stagii de lucru la Paris am urmat în laboratorul de Parazitologie și câteva cursuri speciale și anume:

- Cursul de medicină colonială
- Cursul de medicină navală
- Cursul de malariologie urmat de un stagiu de lucru pe teren în Corsica

– Cursul de micologie predat de *Maurice Langeron*

Pentru toate aceste cursuri am trecut examenele cerute și am obținut diplomele respective.

Pe de altă parte, în afară de Societatea de Patologie Exotică, am mai fost primit ca membru la

- *Société Zoologique de France* și la
- *Société Linnéenne de Lyon*.

Reîntors în țară, mi-am reluat din 1931, serviciul de șef de lucrări la Facultatea de Medicină din București.

O nouă împrejurare neasteptată a schimbat însă din nou drumul vieții mele: devenirea vacantă a catedrei de Parazitologie de la Facultatea de Medicină din Iași.

Am candidat la aceasta catedră. Am obținut aproape unanimitatea voturilor Consiliului Facultății de Medicină din Iași și la 1 martie 1932, am început activitatea de profesor de parazitologie la acea facultate. Eram cel mai tânăr profesor din consiliu. Aveam 35 de ani.

Înainte de a accepta această sarcină foarte grea. O gazetă din Iași scria pe atunci: «*Nimeni nu va putea înlocui la cursuri pe profesorul Leon*». În adevăr, cursurile acestui admirabil profesor – așa cum am spus și înainte – erau nespuse de frumoase și de antrenante. Pentru a face față situației mele, trebuia să încerc, să mă străuiesc din toate puterile să pot ajunge cât mai aproape de nivelul său. Asta însemna o pregătire foarte minuțioasă a cursurilor.

Cred că am reușit să fac prelegeri suficient de antrenante pentru a obține ca studenții mei să îndrăgească obiectul parazitologiei, să simtă necesitatea apropiării cunoștințelor de parazitologie și proba că deși am mărit numărul de ore de curs și ore de lucrări practice ale programei oficiale, am creat și ore de lucrări practice benevole pentru seara când la orele 6 studenții ieșeau de la disecțiile de la Anatomie și am avut satisfacția să văd cum studenții frecventau în număr foarte mare aceste ore benevole și rămâneau în laboratorul meu uneori până la 10 seara.

Laboratorul pe care-l găsisem era foarte frumos, dar față de ceea ce văzusem la Paris, el trebuia încă îmbogățit. Am avut mult de muncit și în această direcție. Am completat bibliotecă cu abonamente noi la numeroase reviste străine, am obținut gratuit unele colecții de reviste cum e aceea a *Analelor Institutului Pasteur* din Tunis.

Am introdus în laborator o micotecă compusă din peste o sută de tulpini de fungi, pe care mi le-a dat doctorul *Langeron* – dar care trebuiau întreținute. Prin micotecă se completa capacitatea de lucru a laboratorului cu cea de-a patra ramură a parazitologiei, micologia.

Am introdus o crescătorie de *Lucilia sericata* obținută tot de la Paris. Larvele acestei muște secretă un antibiotic care poate fi utilizat cu succes în tratamentul unor plăgi septice cum sunt acelea produse în cursul osteomielitelor. Am obținut în adevăr unele rezultate spectaculare în tratamentul acestei maladii, grație larvelor de *Lucilia sericata* introduse în plagă – după tehnica pe care o deprinsesem în laboratorul profesorului Brumpt.

Pe de altă parte, ca medic îmi dădeam seama că îmi incumba sarcina de a mă ocupa mai îndeaproape de bolile parazitare și de tratamentul lor. Am introdus în laborator și o secție de analize coproparazitologice pentru

a-mi da seama de incidența diverselor parazitoze intestinale în orașul Iași și am adăugat o vitrină cu medicamente antiparazitare obținute de la reprezentanții diverselor case de medicamente.

M-am ocupat totodată în mod special de protozoarul *Trichomonas vaginalis* precum și de acarianul *Demodex folliculorum*, paraziți care – după părerea mea- meritau o atenție cu totul deosebită.

După 10 ani de muncă asiduă pe care am dus-o în toate direcțiile de mai sus, survine pe neașteptate vacanța catedrei de Parazitologie la Facultatea de Medicină din București. Am cerut și am obținut transferarea în București și prin aceasta începe o nouă etapă a vieții mele, aceea de profesor de parazitologie la Facultatea de Medicină din București.

În lecțiunea inaugurală ținută la Facultatea de Medicină din București în octombrie 1942, am mărturisit aceeași profesiune de credință a întregii mele vieți, aceea a necesității de a se orienta învățământul parazitologiei pe făgașul medicinei. Mai mult decât detalii zoologice minuțioase, viitorii medici aveau nevoie de clinica, profilaxia și tratamentul boilor parazitare.

De aceea, pe lângă cursurile de la catedră, m-am străduit să creez o secție spitalicească de boli parazitare care să servească ca un instrument de aplicație practică în domeniul clinicii parazitologice pentru studenți și ca un for metodologic pentru cadrele medicale din toată țara.

Acest serviciu spitalicesc de boli parazitare a început să funcționeze în condiții dificile care s-au ameliorat pe parcurs, la spitalul de copii din strada Călărași în anul 1949. Ulterior, a fost transferat la *spitalul 30 Decembrie* (azi spitalul de copii 23 August) de la bariera Vergului unde a putut funcționa în condiții mult mai bune, dispunând de o sală proprie de consultații parazitologice, de un staționar, de un semistaționar și de un laborator propriu.

Am fost foarte mult ajutat în organizarea lui de către un colaborator devotat, doctorul *Popescu-Iași*, care a dus în acest scop o muncă neobosită și căruia țin să-i exprim și cu această ocazie cele mai afectuoase și calde mulțumiri. Acest serviciu a fost primul și până nu de mult când s-a organizat un altul asemănător la Târgu-Mureș, singurul serviciu cu acest profil din țara noastră.

Curând după transferarea noastră la *spitalul 30 Decembrie* întreg acest spital s-a contopit cu secția noastră pentru o perioadă de timp – pentru a se realiza tratamentul unui mare grup de copii proveniți din o țară prietenă și care sufereau de boli parazitare exotice. Munca asiduă înzecită pe care a trebuit să o duc cu această ocazie a fost răsplătită la sfârșitul acțiunii de

tratamente cu marea cinste de a mi se fi acordat o decorație de catre cea țară prietenă.

Această secție de boli parazitare – în scopul obținerii unui număr mai mare de paturi – se găsește azi transferată în localul unui spital mai cuprinzător.

Am condus în continuare de la înființarea lui până acum un an acest for metodologic de parazitologie în care atât eu, cât și colaboratorii mei, aveam ocazia a urmări manifestările clinice ale parazitozelor digestive și tratamentul lor. Aici am creat unele metode noi de tratament, am perfecționat altele. Nu e nici locul, nici timpul de a da amanunte asupra lor. Unii studenți în medicină și-au pregătit în acest serviciu spitalicesc lucrările de diplomă și unii din colaboratorii mei, teze de doctorat în științe medicale.

Tot în această etapă în care se pune stringent problema combaterii helmintiazelor am fost însărcinat de *Ministerul Sănătății* ca, ajutat de doctorul *Popescu-Iași*, să fac pregătirea teoretică și practică în helmintologie a cadrelor care trebuiau să devină șefii stațiilor nou create de «*Malarie-Helmintiaze*». Aveam deci de realizat, pe lângă învațământul universitar, și pe acela post universitar.

La înființarea *Institutului de Parazitologie* pus sub direcția profesorului *Mihai Ciucă*, mi s-a dat pentru o scurtă perioadă și direcția secției de Helmintologie din acest Institut, calitate în care am făcut și investigații pe teren, în special în regiunile miniere precum și în regiunea Craiovei, unde a existat un focar de leishmanioza viscerală.

Pentru răspândirea cunoștințelor de parazitologie pentru studenți și medici, am publicat, singur sau în colaborare, o serie de manuale pe care le vedeți expuse în vitrină: «*Elemente de parazitologie*» în 1955, «*Elemente de terapeutică antihelmintică*», în 1960, «*Elemente de Helmintologie și Terapie antihelmintică*», în 1962, «*Parazitologia clinică*», în 1964, «*Parazitozele digestive în patologie*», în 1968, «*Cum tratăm bolile parazitare?*», în 1972, precum și o broșură de popularizare: «*Viermii intestinali, pericolul, prevenirea și combaterea lor*», în 1956. Toate au fost foarte bine primite și cea mai bună dovadă e că s-au epuizat abia intrate în librărie. Am publicat, de asemenea, articole de terapeutică antiparazitară în diverse reviste editate de *Societatea Științelor Medicale*, precum și în unele reviste străine.

În 1966, am avut marea și neașteptata surpriză să aflu dintr-o scrisoare a profesorului *G. Lavier* de la Paris că mi s-a acordat premiul internațional

de parazitologie *Emile Brumpt*. E inutil să mai vorbesc despre bucuria pe care mi-a provocat-o această veste.

Întâi pentru că premiul însemna o noua recunoaștere a trecutului meu științific în domeniul parazitologiei și apoi pentru că premiul purta numele aceluia a carui memorie o veneram, profesorul și patronul în tot timpul cât am avut puțința să lucrez la Paris între anii 1926 și 1931.

Louis Pasteur spunea, într-unul din discursurile sale, ca «*poate apăsarea în viața oricărui om de știință o zi în care îi este dat să resimtă până în adâncul sufletului emoțiuni așa de generoase, să se simtă trăind cu atâta mândrie și recunoștință, încât sufletul său să-i rămână luminat pentru tot restul vieții sale*».

Ei bine, aceasta a fost pentru mine ziua când, în marea sală a Consiliului Facultății de Medicină din Paris împodobită cu minunate tapiserii, în octombrie 1966, mi s-a înmânat într-o ședință solemnă diploma acestui premiu.

Cu tot timpul destul de înaintat, nu pot să închei această expunere a activității mele științifice fără să relatez ceva și despre cercetările mele în domeniul micologiei.

Am spus mai înainte că încă de la intrarea mea ca profesor în laboratorul de parazitologie de la Facultatea de Medicină din Iași, am introdus o micotecă în care am întreținut peste 100 de tulpini de fungi.

În 1942, fiind concentrat la București- la spitalul militar în secția dermatologică condusă de domnul *Dr. Scarlat Longhin* (azi profesorul Longhin), am lucrat în laboratorul pe care doctorul Longhin îl avea la Institutul Cantacuzino, diferite probleme de micologie. În special, am încercat să precizez unele probleme privitoare la identificarea speciilor genului *Candida* prin auxanograme și zimogramă.

Am arătat cu această ocazie într-o comunicare trimisă *Academiei de Medicină din București*, că, în opoziție cu părerea exprimată anterior de doctorul *Langeron*, inulina trebuie să intre în zinograme și în auxanograme și importanța care revine acestei substanțe în identificarea speciilor *C. guillemondi* și *C. pseudotropicalis*.

Pe de altă parte, am fost printre primii care am încercat o largire și cu alte substanțe a arsenalului de substanțe utilizate în auxanograme și zimograme, referindu-mă în special într-o a doua comunicare la valoarea amigdalinei în identificarea speciei *Candida pseudotropicalis*. Această nouă tendință prinde azi tot mai mult teren. Școala de micologie de la Delft a

mărit foarte mult (cred, chiar prea mult) numărul de substanțe utilizabile în auxanograme și zimograme și pe baza acestui fapt numărul de specii ale genului *Candida* a crescut de la 30 la 60.

După război, prins de cercetările de helmintologie și de clinică helmintologică care se impunea atunci cu precădere, am întrerupt cercetările de micologie.

Azi, însă, când văd că am reușit a crea un interes tot mai mare pentru helmintologia aplicată, specialitate în care lucrează mai mulți foști elevi ai mei – m-am reîntors și la micologie, capitol care leagă ca nici unul altul laboratorul de clinică. Îmi place foarte mult clinica, dar resimteam lipsa de cercetări de laborator, cercetări pe care micologia le impune.

În calitate de conducător științific de doctorate am dat la unii din elevii mei, subiecte de micologie – și încerc să înfiripez în laboratorul meu o modestă școală de micologie pentru a da și la noi acestei ramuri a parazitologiei locul pe care-l merită în științele medicale.

Atât la Conferința de Parazitologie de la București din octombrie 1972, cât și la reuniunea internațională de micologie de la București din septembrie 1973, am prezentat cu unul din elevii mei, mai multe comunicări de micologie.

Și cu aceasta am ajuns la anul 1973 și am intrat în actualitate. Autobiografia mea științifică se încheie aici și în locul ei apar speranțele și gândurile de viitor.

Bilanțul unei activități științifice cu reușitele și nereușitele ei, cu gândurile împlinite și neîmplinite, reprezintă o stimulare pentru viitor – o dorință de a încerca și de a reuși «mai binele».

Se pune, totuși, întrebarea: mai am eu, la vârsta mea, timpul și puterea realizării acestui «mai bine»?

Un adagiu latin zicea: «*Etsi desint vires, tamen voluisse sat est*», ceea ce în românește ar suna cam așa: «*Puterile chiar de-mi vor fi secăt / Ar fi destul măcar să fi-ncercat*», iar Goethe, în ultimele pagini ale operei sale «Faust», adauga: «*Acela care dârz s-a straduit / Cuvine-se să fie izbavit.*»

LEGENDA FIGURILOR

- Fig. 1 Secțiune sagitală schematică prin capul unei insecte diptere cu trompa hexacheta. Lbr = labru; Ep = Epifarinx; Lbr+Ep = labru-epifarinx; Lab= labium; Md = Mandibula; Mx= Maxila; Hp= hipofarinx; Sc= peretele superior al capului; S.Ph= peretele superior al farinxului; i.Ph= perete inferior al farinxului; i.c.= perete inferior al capului; xy=planul secțiunii transversale reprezentate în figurile următoare
- Fig. 2 Secțiune transversală schematică a trompei hexachete din figura de mai sus, la nivelul liniei xy. Lbr= labrul; ep=epifarinx; Hp= hipofarinx; Md= Mandibula; Mx= maxila; Lab= labium
- Fig. 3 Secțiune transversală prin trompa unei femele de flebotom Lbr=labrul-epifarinx; Md= Mandibula; Mx= Maxila; Hp= hipofarinx; Lab=labium
- Fig. 4 Secțiune transversală prin jumătatea posterioară a trompei de *Hematopoda fluvialis* (tabanid). De sus în jos: labrul epifarinx; cele două mandibule; hipofarinxul; cele două maxile și labium.
- Fig. 5 Secțiune transversală prin trompa unei femele de *Simulium*, trecând prin dreptul tuberozitatilor de angrenaj. Lbr = labru-epifarinx; Md= Mandibula; c- tuberozitatea de angrenaj; Hp= hipofarinx; Mx= maxila; g.S= gutiera salivara. Labiul nu a mai fost desenat în această secțiune.
- Fig. 6 Secțiune sagitală prin capul unui *Ctenocephalus felis*. Ep=Epifarinx; Md= Mandibula; Lab= Labium; Ph = Farinx; P.s = pompa salivara; MP= muschiul pompei salivare; C.S.E.=canal salivar eferent; C.S.A. = canal salivar aferent
- Fig. 7 Secțiune transversală prin trompa puricelui (*Ctenocephalus felis*). SM=stilet median; Md= Mandibula; Mx= Maxila; P.mx= palp maxilar
- Fig. 8 Secțiune transversală prin trompa plosnitei de pat (*Cimex lecturarius*). Piesele interne (mandibulele) care formează cele două canale (canal alimentar, sus și canal salivar, jos) sunt situate net deasupra pieselor externe (maxilele). Md=Mandibula; Mx= Maxila.
- Fig. 9 Secțiune transversală prin trompa de *Rodnius prolixus*. Ca și în figura precedentă, mandibulele (piesele interne) sunt așezate deasupra maxilelor (piesele externe)
- Fig. 10 Inceputul divergenței stiletelor la hemiptere. Secțiune transversală la *Nepa cinerea*. Se observă cum stiletetele externe (maxilele) care tind să apară ca superioare celor interne (mandibulele) față de o axă orizontală, pastrează totuși planul semicircular concentric fetei inferioare a faringelui, plan pe care ele evoluează și care este în realitate inferior planului semicircular concentric faringelui pe care evoluează stiletetele interne.

- Fig. 11 Sectiune sagitala prin pompa salivara la *Phlebotomus papatasi*. C.S.A.= canal salivar aferent; P= portiunea intermediara a lui Perfiliev; P.S.= pompa salivara; C.S.E.= canal salivar eferent; M.P.= muschiul pompei salivare
- Fig. 12 Sectiune sagitala prin pompa salivara la *Hemotopoda pluvialis*. Lbr. ep = labru-epifarinx; Hp= hipofarinx; P.S.= pompa salivara; C.S.E.= canal salivar eferent; C.S.A. = canal salivar aferent; M.P.= muschiul pompei salivare.
- Fig. 13 Sectiune sagitala prin pompa salivara la *Culex pipiens*. P.S.= cavitatea pompei salivare; M.P.= muschiul pompei salivare; C.S.A. = canal salivar aferent; a= repliul peretelui inferior al faringelui deasupra canalului salivar eferent; Lb= labium.